

**Srpsko lekarsko društvo
Sekcija urgentne medicine
Džordža Vašingtona 19
11000 Beograd**

**Naziv rada: Mogućnost veštačenja i izračunavanje
procene naknade nematerijalne štete
izražene u novcu kao posledica uticaja
stresa na zdravstveno stanje lica**

**Autor: Akademik Miladin Knežević,
Udruženje sudskih veštaka d.o.o. Beograd, Mutapova br.12**

Tematska oblast: Multidisciplinarno veštačenje

Kratak sadržaj

Živimo u vremenu sve bržih, dinamičnijih, kompleksnijih i nepredvidljivih događaja i promena koje sve značajnije utiču na ponašanje, poslovanje pa i na naše zdravstveno stanje.

- Problemi novčane naknade;
- Nepostojanje jasnih medicinskih, psiholoških i pravnih kriterijuma.

U praksi je potrebno vršiti korekciju predloženih kriterijuma stresa prema težini posledica, životnog doba, pol, vrstu zanimanja i druge faktore od značaja za procenu stepena traume i duševnog bola zbog oštećenja ili umanjenja životne i radne aktivnosti i skale nivoa za procenu nivoa socioekonomskog statusa, profesionalne efikasnosti, sposobnosti za rad usled narušene časti i ugleda zbog nesavesnog lišenja slobode.

Sudski veštaci od pacijenta, oštećenog ili okrivljenog lica moraju nabaviti sledeće informacije:

- Klinički nalazi, subjektivni i objektivni;
- Funkcionalni efekti;
- Tretman i prognoza;
- Ponašanje u porodici i na socijalnom planu;
- Socioekonomski status i profesionalna efikasnost.
- Procena stope rizika stresa, test za procenjivanje rezultata.

Skala nižeg (NIVOA) za procenu od (0% do 50%) 10%, 20%, 30%, 50% i skala višeg (NIVOA) od (51% do 100%) 60%, 70%, 80%, 100%.

KOME I ZAŠTO SU POTREBNI KRITERIJUMI ZA PROCENU NEMATERIJALNE ŠTETE

1. Sudu - kao voditelju postupka da realno proceni zahtev oštećenog i odgovornost optuženog;
2. Da se realno proceni iskaz ili Nalaz sudskog veštaka;
3. Sudiji-da dođe do zaključka koji bi bio održiv, da bi se izbeglo stalno dopunjavanje veštačenja ili pobijanja veštačenja od strana u sporu kod nadležnog suda.
4. Obezbeđuje se preciznije upotreba termina značajnih za predmet veštačenja, kao što su: fizički bol, invalidnost, invaliditet, pretrpljeni strah, duševna patnja, duševni bol, trauma, umanjenje životne aktivnosti i radne sposobnosti, stres usled narušene časti i ugleda zbog neosnovanog lišenja slobode i drugih prinuda.

Ključne reči: negativni stres, nematerijalna šteta, stres

UVOD

Svet se menja munjevitom brzinom. Ko se ne uklapa u zakone razvoja i tokove vremena njega hod razvoja ruši i tok vremena gazi. Rad je večna životna potreba čovečanstva, jer bez rada nema života. Njime se ostvaruju želje i postižu ciljevi koji sreću znače. Proces rada za ostvarivanje sreće, ima sledeće komponente: od projekcije do finalizacije, od pobude do ideala interesa do ostvarenja želja i postizanja ciljeva i zadovoljenje potreba, od taktike do strategije, onda se organizuje takmičenje i nadmetanje kao u sportu: ko će brže, bolje, jeftinije, kvalitetenije, modernije, praktičnije, produktivnije, ekonomičnije i inteligentnije do cilja. To najbolje potvrđuje da je čovek društveno biće, koje u društvu živi, radi, opstaje, prosperira i produžava svoju vrstu.

Ekonomski prinuda - ako radnik ne radi koliko vlasniku treba, on ga otera. A ako se buni vlast ga goni - to je administrativna prinuda, ali ukoliko ni ona nije dovoljna, vlast upotrebljava policijsku prinudu, pa ako ni to nije dovoljno, pitaju vladu koja odobrava političku prinudu. Konačno radnika izbace na ulicu, i on ostaje bez posla i radnog mesta - moralna prinuda, bez hleba, egzistencija njegove porodice je ugrožena - biološka prinuda. Prema tome radi se o prinudama kao posledicama uticaja stresa na zdravstveno stanje lica.

Kada govorimo o stresu obično se naglašavaju očigledni faktori koji utiču na pojačani stres kao što su brzina življenja, preopterećenost poslom i poslovnim rizicima i sl.

Stres je psihološko stanje koje se javlja kao rezultat delovanja neke prilike, poteškoće-negativni stres.

Negativni stres: Negativni stres je sve ono što izaziva alarmnu reakciju našeg organizma, reakciju „bori se“, „beži“ i aktivno učešće nervnog sistema. Stresni događaji izazivaju snažne emocije, koje kontrolišu nervni sistem, koji preko mreže nervnog tkiva čija je funkcija da pripremi organizam za slučaj opasnosti, za borbu ili za beg, da pobegnu od opasnosti, ili da se izbori sa njom.

CILJ RADA

Cilj rada je ukazati na postojanje raznih stresnih događaja.

- Odgovor treba dati pozivajući se na određenu tačku spiska bolesti, usvojene kritrijume ili tablice za procenu duševnog bola i druge oblike nematerijalne štete, kao posledica uticaja stresa na zdravstveno stanje lica. Glavni cilje je stvaranje, širenje i ujednačavanje standarda za procenu nematerijalne štete i uspostavljanje saradnje sa zakonodavstvom u zemlji i evropskim zakonodavcima i kreatorima evropske politike.

METOD RADA

Istaživanjem je planirano da se obuhvati najmanje 100 ispitanika u dve grupe, za svaku grupu od 50 ispitanika. Prvu grupu ispitanika činili bi pacijenti sa delirijumom hiruške geneze i dominantnim hiruškim tretmanom. Drugu grupu ispitanika činili bi ispitanici nivoa oštećenog ili optuženog, socijakekonomskeg statusa, sposobnosti za rad usled narušene časti i ugleda zbog nesavesnog lišenja slobode lica i drugih prinuda. Na osnovu vlastitih iskustava aktivni punopravni članovi USVB su bili uključeni u istraživački tim koji je učinio pionirski korak, a u pojedinačnom delu je urađeno usaglašavanje metodologije obračuna procene na postojanje raznih stresnih događaja. Da bi sudski veštaci došli do procene vrednosti ili dobiti, mogu se koristiti osnove procene vrednosti, kako bi se odredio oblik procene vrednosti na osnovu raspoloživih podataka i informacija, radi odmeravanja procene na određeni dan a to može biti dan štetnog događaja + stres, dan podnošenja tužbe, dan veštačenja.

DISKUSIJA

Kod nas i u svetu malo se zna o nematerijalnoj šteti izraženoj u novcu kao posledica uticija stresa na zdravstveno stanje lica. Sam autor nije pronašao ni jednu sudsku odluku donetu na teritoriji Rebulike Srbije, kojom je dosuđena naknada ne materijalne štete u obliku novčane rente, a znamo mnogo više što mislimo i znamo šta se dešava, jer se o tome ne priča. U radu su prikazani osnovi istraživanja koji bi omogućili bolju mogućnost veštačenja kada je reč o izračunavanju procene i obima procene stresa.

- I** Stručno savetovanje o mogućnosti veštačenja imalo bi za cilj pojasniti sudskim veštacima i sudijama mogućnosti veštačenja stresa kao vrste nematerijalne štete, izražene u novcu.
- II** Svi aktivni članovi USVB su bili pozvani da se aktivno uključe, s opisom vlastitih iskustava i načinom rešavanja predmetne problematike.
Ova tema i problematika trenutno pobuđuje ogroman interes, u Rebulici Srbiji i njenom okruženju, a naročito je zainteresovano srpsko lekarsko društvo Srbije
- III** Dati smernice za rešavanje drugih problema vezanih uz temu „STRES“ koji nisu rešeni zakonom, a pojavljuju se u praksi kako bi se ujednačili kriteriji i povezala saradnja između sudskog veštaka + lekara + pravnika + ekonomista, a ta saradnja će nam naročito biti potrebna po ulasku u Evropsku uniju.
- IV** Autor, je pripremio preliminarnu analizu i odabir podataka uključujući nužno razmatranje i uključujući predviđanje kao jedno od osnovnih načela proceniteljskog posla, a reč je o PROCENI RIZIKA STRESA.
- V** Konačan rezultat mogućnosti veštačenja stresa ne može biti obračun, matematika već procenjena vrednost određena na znanju, iskustvu i veštini, a sama praksa je složenija od teorije kada je u pitanju još uvek

istraživanje posledica uticija stresa na zdravstveno stanje lica.

VI Na osnovu preliminarnih rezultata istraživačkog tima USVB moguća je metodologija obračuna veštačenja stresa, a to su:

- prihodi u posmatranom periodu (stopa prihoda) operativni dobitak lica;
- broj godina života prema statističkim tablicama (očekivano trajanje života lica);
- procena stope rizika stresa (niskog i visokog nivoa);
- kontrolna lista izvora informacija o zdravstvenom stanju lica;
- kontrolna lista faktora rizika stresa.
- test za procenjivanje rada stresa

VII Statistička obrada podataka, ima mnogo prednosti za test za procenjivanje stresa i interpretacija rezultata izraženih u poenima kako bi bili usklađeni i usvojini kriterijumi za multidisciplinarno veštačenje nematerijalne štete kako posledica uticaja stresa.

ZAKLJUČAK

Ovim radom autor je želeo ukazati da kod nas ne postoje jasni medicinski, psihološki, pravni i ekonomski kriterijumi za novčanu nadoknadu za nematerijalnu štetu kada je reč o proceni stresa i navedenih elemenata koji se uzimaju u obzir, a nadam se da će kod nas u skoroj budućnosti urediti i uvrstiti zakonsko pravo za lica koja imaju pravo za naknadu nematerijalne štete izražene u novcu kao posledica stresa ili pretrpljeni stres, zavisno od težine stresnog događaja.

Takođe autor je želeo ukazati na izazov na rešavanje problema sudskih veštaka i veštačenja u praksi kod nas, kada se radi o projekciji izračunavanja procene naknade nematerijalne štete izražene u novcu kao posledica uticaja stresa na zdravstveno stanje lica.

Značaj instituta veštačenja, a samim tim i samih sudskih veštaka u sudskim procesima, veoma je bitan, a rekli bi smo i veoma značajan.

Veštačenje i izračunavanje naknade nematerijalne štete izražene u novcu kao posledica uticaja stresa na zdravstveno stanje lica je komplikovana rabota, i zato bi se moglo desiti da se u istim slučajevima nejednako sudi, a nejednako suđenje je najveća nepravda.

I na kraju, bez stalne-permanentne edukacije kroz formalne i neformalne oblike edukovanja i održavanja skupova nema ni kvalitetnijeg veštačenja i samih sudskih veštaka, kod multidisciplinarnog veštačenja, gde su uključene razne oblasti i specijalnosti veštačenja.

Pitanja o mogućnostima projekcije izračunavanja procene naknade nematerijalne štete izražene u novcu, kao posledica uticaja stresa na zdravstveno stanje lica i veštačenja stresa verovatno neće biti brzo rešeno, ali konkretna pitanja moguće je rešiti i preporukama i zaključcima do donošenja detaljnih pravnih i zakonskih propisa u našoj zemlji.

Medicinski sudski veštaci moraju pacijenta, oštećenu osobu klinički pregledati, slušati, posmatrati i meriti, i tek nakon toga detaljno obrazložiti činjenično stanje, jer jedino na taj način u svojim nalazima ostaju dosledni načelima medicine.

ZAHVALNOST: Za rad me je motivisao poziv Prim.dr Milovanke Jančev, kardiolog, Srpsko lekarsko društvo, Sekcija urgentne medicine Srbije, Džordža Vašingtona 19, Beograd.

ABSTRACT

THE POSSIBILITY OF CALCULATING THE EXPENSE AND ESTIMATES OF NON-PECUNIARY DAMAGE EXPRESSED IN MONEY AS A RESULT OF THE INFLUENCE OF STRESS ON THE HEALTH OF PERSONS

AUTOR: ACAMEDICIAN MILADIN KNEZEVIC
ASSOCIATION OF COURT EXPERTS LTD BELGRADE